



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 405/09-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. marca 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť Mgr. D. K., R., a JUDr. M. K., K., zastúpených advokátkou JUDr. M. S., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Rimavská Sobota v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 201/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Mgr. D. K. a JUDr. M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Rimavská Sobota v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 201/01 porušené boli.

2. Okresnému súdu Rimavská Sobota p r i k a z u j e v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 201/01 konať bez zbytočných prierahov.

3. Mgr. D. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré j e Okresný súd Rimavská Sobota p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. JUDr. M. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré j e Okresný súd Rimavská Sobota p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Okresný súd Rimavská Sobota j e p o v i n n ý uhradiť spoločne a nerozdielne Mgr. D. K. a JUDr. M. K. trovy konania v sume 398,68 € (slovom tristodevät'desiatosem eur a šesťdesiatosem centov) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia na účet ich právnej zástupkyne, advokátky JUDr. M. S., Advokátska kancelária, K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2009 doručená s'ťažnosť Mgr. D. K., R. (ďalej len „s'ťažovateľ v 1. rade“), a JUDr. M. K., K. (ďalej len „s'ťažovateľ v 2. rade“ spolu len „s'ťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Rimavská Sobota (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 201/01.

Z obsahu s'ťažnosti vyplynulo, že s'ťažovatelia vystupujú od 20. júna 2001 ako navrhovatelia v označenom konaní okresného súdu. Ich návrh na vydanie platobného rozkazu na sumu 6 150 Sk s príslušenstvom bol podaný proti spoločnosti P., s. r. o., Ž.

(ďalej len „odporca“). Pôvodne na procesnej strane navrhovateľov vystupovala aj ich matka, ktorá však 24. februára 2006 zomrela.

Platobný rozkaz vydaný 6. februára 2002 bol zrušený v dôsledku podania odporu odporcom 25. februára 2002.

Sťažovatelia už 7. mája 2003 iniciovali pred ústavným súdom konanie o sťažnosti na porušenie základného práva na prerokovanie ich veci bez zbytočných priet'ahov v označenom konaní okresného súdu, ústavný súd však nálezom č. k. I. ÚS 217/03-30 z 20. mája 2004 vyslovil, že okresný súd v tomto konaní neporušil ich základné právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy ani právo zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Už počas konania na ústavnom súde (I. ÚS 217/03) okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 10 C 201/01-75 z 12. novembra 2003, ktorým návrh sťažovateľov zamietol. Na základe odvolania sťažovateľov Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 12 Co 321/03-62 z 30. decembra 2003 prvostupňový rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

V dôsledku dĺžky trvania sporu boli sťažovatelia podľa ich tvrdenia nútení rozšíriť svoj žalobný návrh. Učinili tak podaním z 3. mája 2004. Tento návrh okresný súd uznesením č. k. 10 C 201/01-75 z 27. júla 2004 odmietol. Odmietavé uznesenie však bolo krajským súdom 29. septembra 2004 zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie okresnému súdu.

Po viacerých nariadených pojednávaniach okresný súd rozhodol vo veci na pojednávaní 26. februára 2008. Rozsudok však bol znovu zrušený uznesením krajského súdu z 19. augusta 2008 na základe odvolania sťažovateľov. Následne okresný súd opätovne meritórne rozhodol rozsudkom č. k. 10 C 201/01-201 z 28. októbra 2008, avšak aj toto rozhodnutie krajský súd zrušil uznesením z 25. februára 2009.

Sťažovatelia v sťažnosti doručenej ústavnému súdu tvrdia, že okresný súd bol v predmetnom konaní viac ako 4 roky, *„počas celých viac ako 8 a ½ roka súd neurobil žiaden úkon smerujúci k rozhodnutiu veci a robil iba úkony smerujúce k nevyhoveniu návrhu navrhovateľov, aj po 24. 2. 2006, po dni úmrtia navrhovateľky, matky sťažovateľov*

1 a 2.“. Sťažovatelia poukazujú aj na neefektívnosť v konaní okresného súdu, a to pri nariadovaní pojednávaní, ako aj v rámci ich priebehu, pretože „*súd nevykonal žiadne dokazovanie, žiadne relevantné dôkazy, ktoré mu žalobcovia doručili*“.

Z príloh sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia doručili 31. decembra 2007 okresnému súdu sťažnosť na prietahy v predmetnom konaní. Predseda okresného súdu v odpovedi z 29. januára 2008 označil túto sťažnosť za neopodstatnenú, pretože „*po prešetrení veci... zistil, že dňa 23. 10. 2007 sa naozaj uskutočnilo pojednávanie, avšak konajúca sudkyňa na pojednávaní vo veci nerozhodla*“. V sťažnosti tiež sťažovatelia uviedli, že predsedovi okresného súdu adresovali sťažnosť na prietahy v konaní už 21. apríla 2003.

Ústavný súd prijal uznesením č. k. III. ÚS 405/09-11 zo 16. decembra 2009 sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie. Následne 25. januára 2010 ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti, zaslanie relevantného súdneho spisu a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vyjadrenie predsedu okresného súdu bolo ústavnému súdu doručené 19. februára 2010. V jeho prílohe predseda okresného súdu predložil podrobnú chronológiu úkonov okresného súdu i účastníkov v spornom konaní, z ktorej vyplývajú tieto podstatné skutočnosti:

- „- návrh na vydanie platobného rozkazu došiel tun. súdu dňa 20.06.2001*
- upresnenie žalobného návrhu došlo tun. súdu dňa 01.10.2001...*
- platobný rozkaz vydaný dňa 06.02.2002*
- odpor proti platobnému rozkazu zo dňa 06.02.2002 došiel tun. súdu 25.02.2002*
- pojednávanie vytýčené na termín 17.04.2002*
- žiadosť o výsluch dožiadaným súdom v Košiciach a ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní dňa 17.04.2002 navrhovateľov došlo tun. súdu dňa 10.04.2002...*
- pojednávanie vo veci dňa 17.04.2002 odročené na deň 06.05.2002...*
- pojednávanie dňa 06.05.2002 odročené za účelom výsluchu navrhovateľa dožiadaným súdom na neurčito...*
- ospravedlnenie navrhovateľov z neúčasti na pojednávaní dňa 12.11.2003*

- rozsudok vo veci zo dňa 12.11.2003
- odvolanie navrhovateľov proti rozsudku zo dňa 12.11.2003 podané dňa 28.11.2003...
- spis predložený Krajskému súdu v Banskej Bystrici z dôvodu odvolania dňa 04.12.2003...
- dňa 30.12.2003 vydané uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici
- spis z Krajského súdu v Banskej Bystrici došiel tun. súdu dňa 11.02.2004...
- dňa 25.02.2004 doručené tun. súdu doplnenie a rozšírenie návrhu navrhovateľov...
- uznesenie tun. súdu zo dňa 19.07.2004 o odmietnutí podania navrhovateľov
- dňa 29.07.2004 tun. súdu doručené odvolanie navrhovateľov proti uzneseniu zo dňa 19.07.2004...
- dňa 08.09.2004 predloženie spisu KS BB následkom odvolania
- uznesenie KS BB zo dňa 29.09.2004
- uznesenie KS BB doručené tun. súdu dňa 08.10.2004...
- dňa 11.01.2005 vydané uznesenie o priznaní oslobodenia od súd. poplatku
- dňa 02.02.2005 doručené súdu podanie navrhovateľa obsahujúce zmenu návrhu
- dňa 02.02.2005 pojednávanie vo veci odročené na deň 02.03.2005
- dňa 03.02.2005 doručené súdu podanie navrhovateľov vo veci
- dňa 02.03.2005 doručené súdu ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní navrhovateľov na deň 02.03.2005
- pojednávanie vo veci dňa 02.03.2005 odročené na deň 06.04.2005...
- dňa 06.04.2005 pojednávanie vo veci
- dňa 06.04.2005 doručené súdu ospravedlnenie navrhovateľov z neúčasti na pojednávaní dňa 06.04.2005
- dňa 08.04.2005 doručené súdu ospravedlnenie odporcu z neúčasti na pojednávaní...
- vytýčenie pojednávania na deň 04.09.2006 dňa 07.07.2006
- termín zrušený dňa 19.07.2006
- vytýčenie pojednávania dňa 19.12.2006 na deň 27.03.2007
- dňa 12.03.2007 doručené súdu upresnenie žalobného návrhu a ospravedlnenie neúčasti navrhovateľov na pojednávaní...

- pojednávanie dňa 27.03.2007 odročené na neurčito
- dňa 22.06.2007 vytýčenie termínu pojednávania na deň 03.07.2007
- dňa 02.07.2007 doručené súdu ospravedlnenie navrhovateľov z neúčasti na pojednávaní
- dňa 03.07.2007 pojednávanie odročené na neurčito...
- pojednávanie vytýčené dňa 09.10.2007 na deň 23.10.2007
- ospravedlnenie neúčasti navrhovateľov na pojednávanie došlé tun. súdu dňa 22.10.2007
- pojednávanie dňa 23.10.2007
- pojednávanie dňa 26.02.2008
- rozsudok vo veci zo dňa 26.02.2008
- odvolanie navrhovateľov proti rozsudku zo dňa 26.02.2008 podané dňa 28.04.2008
- spis predložený Krajskému súdu v Banskej Bystrici dňa 16.06.2008 z dôvodu podaného odvolania...
- spis vrátený tun. súdu dňa 15.07.2008 z dôvodu podaného odvolania proti uzneseniu o zaplatení súdneho poplatku za podané odvolanie...
- opätovne predložený spis Krajskému súdu v Banskej Bystrici dňa 12.08.2008
- uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 19.08.2008, došlé tun. súdu dňa 17.09.2008
- uznesenie Krajského súdu v BB zo dňa 19.08.2008 o súdnom poplatku, došlé tun. súdu dňa 17.09.2008...
- pojednávanie dňa 28.10.2008
- rozsudok vo veci zo dňa 28.10.2008
- odvolanie navrhovateľov proti rozsudku zo dňa 28.10.2008 došlé tun. súdu dňa 07.01.2009...
- spis predložený Krajskému súdu v Banskej Bystrici z dôvodu podaného odvolania dňa 06.02.2009
- uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 25.02.2009, došlé tun. súdu dňa 13.03.2009...
- pojednávanie dňa 30.07.2009

- *ospravedlnenie navrhovateľov na vytýčený termín pojednávania 30.07.2009 došlé tun. súdu dňa 31.07.2009*
- *pojednávanie dňa 29.09.2009*
- *ospravedlnenie navrhovateľov na pojednávanie dňa 29.09.2009 došlé tun. súdu dňa 01.10.2009*
- *vytýčený termín pojednávania dňa 15.11.2009 na deň 24.11.2009*
- *ospravedlnenie neúčasti na pojednávani dňa 24.11. 2009 odporcu došlé tun. súdu faxom dňa 18.11.2009*
- *vytýčený termín pojednávania dňa 18.12.2009 na deň 12.01.2010*
- *ospravedlnenie navrhovateľov z neúčasti na pojednávani dňa 12.01.2010 došlé tun. súdu dňa 31.12.2009.*“

Predseda okresného súdu zdôraznil, že „aj keď sa nejedná o mimoriadne zložitý spor, či už skutkovo, alebo právne, sťažovatelia každým podaním vo veci menili petit návrhu... a keďže sa nezúčastňovali pojednávani, súd nemohol o návrhu rozhodnúť v ich neprítomnosti. Vyjadrenia vo veci podané sťažovateľmi sa často netýkali predmetu sporu, resp. navrhovaných dôkazov, ale sa týkali osoby právneho zástupcu odporcu a jeho vzťahu so sťažovateľom. Týmto svojím počínaním podľa názoru súdu spôsobujú sťažovatelia prieťahy v konaní aj v súčasnosti.“

Predseda okresného súdu tiež pripustil, že i „zo strany súdu došlo k prieťahom v konaní následkom zmeny súdnej sústavy v r. 2005, kedy sa Okresný súd Revúca zlúčil s Okresným súdom Rimavská Sobota a všetky nevybavené veci boli rozdelené medzi sudcov tunajšieho súdu. O množstve nevybavených spisov na tunajšom súde svedčí aj to, že sudcovia občiansko-právnych súdnych oddelení v priebehu rokov 2005 – 2006 rozhodovali aj 50 vecí mesačne, takže nebolo možné venovať sa úkonom vo všetkých veciach v primeraných časových intervaloch.“

V závere svojho vyjadrenia predseda okresného súdu súhlasil s upustením od pojednávania o prijatej sťažnosti.

Ústavný súd zaslal 22. februára 2010 právnej zástupkyňi sťažovateľov vyjadrenie predsedu okresného súdu s možnosťou zaujať k nemu stanovisko.

Právna zástupkyňa sťažovateľov svoje stanovisko doručila ústavnému súdu 2. marca 2010. V ňom v podstate zopakovala argumenty obsiahnuté v odôvodnení sťažnosti zdôrazňujúc, že okresný súd v rámci množstva nariadených pojednávanií nevykonával žiadne dokazovanie, čo malo za následok neefektívnosť pojednávanií. Vyjadrila tiež nesúhlas s názorom okresného súdu o častej absencii sťažovateľov na nariadených pojednávaniach poukazom na ich vyjadrenia, v ktorých vyjadrovali súhlas s pojednávaním v ich neprítomnosti. Uviedla tiež, že viacnásobná zmena návrhu na začatie konania pred okresným súdom bola spôsobená práve neustále sa predlžujúcim konaním.

V stanovisku právna zástupkyňa konkretizovala sumu požadovaných trov právneho zastúpenia (591 €). Zároveň vyjadrila súhlas na upustenie od ústneho pojednávania vo veci.

Ústavný súd zistil, že od posledného pojednávania okresný súd nevykonával žiadny úkon vo veci a ku dňu rozhodovania o sťažnosti predmetná vec nie je okresným súdom skončená.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Účelom práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitnosť vecí, správanie účastníka konania a postup okresného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

Ústavný súd bral pritom do úvahy aj obdobie konania okresného súdu, ktoré ním už bolo posudzované v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 217/03, v ktorom vyslovil, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov ani právo na prejednanie ich vecí v primeranej lehote v konaní okresného súdu sp. zn. 10 C 201/01 porušené nebolo, pretože v čase rozhodovania ústavného súdu (20. mája 2004) dĺžka prietáhov v kombinácii s dovtedajším správaním sťažovateľov nedosahovala ústavne významnú úroveň. Takýto skutkový podklad skoršieho nálezu ústavného súdu nebráni opätovnému neskoršiemu hodnoteniu identických skutkových okolností v konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Základnými kritériami na hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95). Konanie vedené okresným súdom, v rámci ktorého namietajú sťažovatelia zbytočné prietahy, je konaním, ktorého predmetom je vydanie bezdôvodného obohatenia. Vzhľadom na tvrdenia účastníkov konania i jeho priebeh sa dokazovanie zameriava na jednoznačnú identifikáciu nehnuteľností vo vlastníctve sťažovateľov, ktoré podľa ich názoru odporca bez právneho dôvodu užíva. Ústavný súd konštatuje, že objasňovanie takto charakterizovaného skutkového stavu nemôže konajúcemu súdu trvať viac ako 8 rokov. Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) dáva konajúcemu súdu dostatok procesných nástrojov na to, aby v nadväznosti na stupeň objasnenia skutkového stavu veci pri dôslednom rešpektovaní zásady prejednávanej a kontradiktórnosti občianskeho súdneho konania bolo možné o uplatnenom nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia rozhodnúť v podstatne kratšej lehote. K právnej stránke ústavný súd iba podotýka, že vydanie bezdôvodného obohatenia tvorí bežnú súčasť sporovej agendy na všeobecných súdoch; podklad pre rozhodnutie tvorí súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava. Výklad a používanie tejto právnej úpravy sú stabilizované a na tento spor sa vzťahuje dostatok judikatúry všeobecných súdov.

Pri posudzovaní druhého kritéria používaného pre hodnotenie prípadných zbytočných prietahov v konaní ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľov čiastočne prispelo k doterajšej dĺžke konania, čo ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadosťučinenia. Ústavný súd pritom vychádzal z vyžiadaného súdneho spisu, ale aj z odôvodnenia nálezu vydaného v konaní sp. zn. I. ÚS 217/03 [§ 121 OSP v spojení s § 31a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

Sťažovatelia viackrát zmenili pôvodný návrh na začatie konania, a to hlavne pokiaľ ide o výšku požadovaného bezdôvodného obohatenia. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že využitie možností daných navrhovateľom procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie ich práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce

predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priedahy (napr. I. ÚS 31/01).

Ústavný súd pri hodnotení správania sťažovateľov neprehliadol ani charakter niektorých podaní sťažovateľa v 2. rade, predovšetkým podania doručeného okresnému súdu 10. apríla 2002, v ktorom sťažovateľ v 2. rade používa vyjadrovanie nepochybne sa blížiacie k naplneniu skutkovej podstaty podľa § 53 ods. 1 OSP umožňujúceho konajúcemu súdu uložiť poriadkovú pokutu. Familiárny podtón zo strany sťažovateľa v 2. rade nezodpovedajúci postaveniu účastníka konania však bolo badať aj z niektorých ďalších jeho podaní (napr. posledná veta v odvolaní doručenom okresnému súdu 29. júla 2004). Tomuto zisteniu ústavný súd prisúdil význam pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v 2. rade, a to aj s ohľadom na skutočnosť, že sťažovateľ v 2. rade je (ako to vyplýva z jeho podaní) sám sudcom všeobecného súdu.

Pokiaľ ide o obranu okresného súdu založenú na tvrdení, že konanie bolo predĺžené aj v dôsledku viacnásobnej neúčasti sťažovateľov na nariadených pojednávaniach, ústavný súd nepovažuje tento argument za dôvodný, pretože z vyžiadaného súdneho spisu vyplýva, že v priebehu konania sa uskutočnilo 14 pojednávaní, pričom sťažovatelia žiadali o ospravedlnenie ich neúčasti na 11 z nich, z toho v 9 prípadoch výslovne vyjadrili súhlas s pojednávaním v ich neprítomnosti. Na žiadne z predvolaní na nariadené pojednávania pritom nereagovali žiadosťou, aby sa nepojednávalo bez ich prítomnosti. Ústavný súd tu poukazuje na ustanovenie § 101 ods. 2 OSP, podľa ktorého konajúci súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník nedostaví na pojednávanie ani nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takého účastníka...

Ústavný súd tak uzatvára, že mnohonásobná neúčasť sťažovateľov na nariadených pojednávaniach nebola sama osebe z právneho hľadiska prekážkou pre konanie okresného súdu. Je pravdou, že viackrát bolo nariadené pojednávanie odročené aj pre ospravedlnenú neúčasť odporcu, ústavný súd však na tomto mieste odôvodnenia svojho nálezu hodnotí druhé kritérium na posúdenie prípadných zbytočných priedahov v konaní, teda správanie sťažovateľov, resp. ich prípadné prispenie k celkovej dĺžke konania.

Postup okresného súdu ako tretie kritérium na posúdenie porušenia práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy. K tomuto kritériu ústavný súd v prvom rade uvádza, že nezistil žiadne zásadné odchýlky a rozdiely medzi chronológiou doručenou mu predsedom okresného súdu a obsahom vyžiadaného súdneho spisu. Jedinú nezrovnalosť ústavný súd zistil pri údají o zrušení termínu pojednávania nariadeného na 4. september 2006. V chronológii predsedu okresného súdu sa uvádza, že tento termín pojednávania bol zrušený 19. júla 2006, v súdnom spise však ústavný súd pre toto tvrdenie nezistil žiaden dôkaz. Za nariadením pojednávania na 4. september 2006 (č. 1. 109) totiž hneď chronologicky nasleduje nariadenie pojednávania na 27. marec 2007 (č. 1. 110).

V postupe okresného súdu identifikoval ústavný súd dlhšie obdobie nečinnosti od pojednávania uskutočneného 6. mája 2002 do doručenia súdneho spisu Okresnému súdu Košice II 19. mája 2003 pre účely realizácie dožiadaného výsluchu (12 mesiacov).

Druhým dlhšie trvajúcim časovým úsekom nečinnosti okresného súdu bolo obdobie od 22. júna 2005, keď bolo nariadené pojednávanie na 13. júl 2005 (krátko na to bez uvedenia dôvodu zrušené), do 27. marca 2007, keď sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie vo veci (21 mesiacov). V uvedenom období okresný súd iba doručoval odporcovi podanie sťažovateľov (12. júna 2006) a 7. júla 2006 nariadil pojednávanie na 4. september 2006, pričom však 19. júla 2006 mal takto nariadené pojednávanie zrušiť. Tieto úkony však ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu nepovažoval za úkony efektívne smerujúce k nastoleniu právnej istoty sťažovateľov. V prvom prípade totiž išlo o doručovanie podania sťažovateľov zo 7. júna 2004, teda po dvoch rokoch od doručenia tohto podania okresnému súdu, v druhom prípade išlo o nariadenie pojednávania, ktoré podľa tvrdenia predsedu okresného súdu bolo vzápätí zrušené. I keď toto tvrdenie nemá formálnu oporu vo vyžiadanom súdnom spise, pre ústavný súd bolo rozhodujúce, že pojednávanie sa 4. septembra 2006 neuskutočnilo.

Postup okresného súdu v posudzovanom konaní sa vyznačoval aj kratšími obdobiami nečinnosti. Išlo o obdobie od 7. júla 2003 (vrátenie spisu okresnému súdu po vykonaní výsluchu dožiadaným súdom) do uskutočnenia pojednávania 12. novembra 2003 (viac ako

4 mesiace), obdobie od 23. októbra 2007 (pojednávane, ktoré bolo odročené) do pojednávania uskutočneného 26. februára 2008 (4 mesiace) a obdobie od 16. marca 2009, keď okresný súd doručoval účastníkom konania uznesenie odvolacieho súdu, do 30. júla 2009, keď sa uskutočnilo pojednávanie vo veci (viac ako 4 mesiace).

Posudzované konanie trvá od 20. júna 2001, teda 8 rokov a deväť mesiacov, z toho vec bola v dispozícii okresného súdu 8 rokov a 1 mesiac (po odpočítaní časových úsekov, počas ktorých bol spis z dôvodu procesných podaní účastníkov na dožiadanom súde a na odvolacom súde). Svojou nečinnosťou sa na uvedenej dĺžke konania okresný súd podieľal 3 rokmi a 10 mesiacmi. Samotná táto skutočnosť by už postačovala na konštatovanie prierahov relevantných z hľadiska základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy i práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru. V tejto súvislosti ústavný súd k obrane okresného súdu dodáva, že v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prierahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

V napadnutom konaní okresného súdu ústavný súd zistil aj postupy svedčiace o nesústredenosti a neefektívnosti, ktoré sú stabilne považované za dôvod založenia právomoci ústavného súdu na konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov (napr. I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, II. ÚS 64/99).

Ústavný súd tu poukazuje na procesné pochybenia okresného súdu, ktoré spočívali v nesplnení povinnosti rozhodnúť o zmene návrhu na začatie konania. Sťažovatelia zmenili návrh na začatie konania štyrikrát spôsobom vyžadujúcim si procesnú reakciu zo strany konajúceho súdu (25. júna 2003 pri výsluchu dožiadaným súdom a v podaniach doručených okresnému súdu 7. júna 2004, 2. februára 2005 a 12. marca 2007). Okresný súd reagoval procesne iba na zmenu návrhu na začatie konania obsiahnutú v podaní doručenom 7. júna 2004, keď podanie sťažovateľov uznesením odmietol pre nerešpektovanie predpísaného

spôsobu doplnenia návrhu na začatie konania. Toto uznesenie však bolo následne krajským súdom zrušené pre procesné pochybenie okresného súdu.

Uvedené nedostatky v končenom dôsledku viedli k zrušeniu meritórneho rozsudku okresného súdu č. k. 10 C 201/01-140 z 26. februára 2008 krajským súdom. Svoje zrušujúce rozhodnutie krajský súd zdôvodnil nerešpektovaním § 95 OSP okresným súdom. Následne, z rovnakého dôvodu bolo potrebné zrušiť i uznesenie okresného súdu č. k. 10 C 201/01-176 z 15. mája 2008, ktorým bol sťažovateľom vyrubený súdny poplatok za odvolanie podané proti meritórnemu rozsudku, pretože nebol jednoznačne ustálený základ, z ktorého sa mala suma súdneho poplatku vypočítať. Okresný súd potom až na pojednávaní 28. októbra 2008 pripustil zmenu návrhu na začatie konania.

Nesústredenosť dokazuje aj postup okresného súdu pri predkladaní spisu na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľov proti meritórnemu rozhodnutiu z 26. februára 2008 krajskému súdu. Po predložení spisu ho krajský súd musel okresnému súdu vrátiť, pretože predložený materiál neobsahoval všetky náležitosti vyžadované zákonom (§ 374 ods. 3 OSP).

Napokon o neefektivite konania okresného súdu svedčí aj organizácia ním nariadených pojednávaní. Ústavný súd už čiastočne na tieto nedostatky poukázal pri hodnotení druhého kritéria, na tomto mieste je však potrebné poukázať na skutočnosť, že aj ospravedlnenia odporcu z neúčasti na pojednávaniach viackrát neobsahovali žiadosť o odročenie pojednávania. Ústavný súd tu znovu akcentuje potrebu dôsledného dodržiavania ustanovenia § 101 ods. 2 OSP. Povinnosťou konajúceho súdu je postupovať v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá (§ 100 ods. 1 OSP). Odročovanie pojednávaní z dôvodu ospravedlnenia odporcu, ktorý o odročenie pojednávania nepožiadal a ani nežiadal, aby sa nepojednávalo v jeho neprítomnosti, za súčasného výslovného súhlasu navrhovateľa na pojednávanie v jeho neprítomnosti, nenapĺňa podľa názoru ústavného súdu požiadavku čo najrýchlejšieho rozhodnutia veci pri súčasnom rešpektovaní procesných práv účastníkov konania.

Ústavný súd konštatuje, že posudzované konanie okresného súdu sa vyznačovalo procesnými nedostatkami, ktoré vo svojom súhrne majú za následok porušenia základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietáhov aj práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote (bod 1 výroku tohto nálezu). Nedostatky spočívali v súvislej nečinnosti aj v neefektívnosti a nesústredenosti postupu okresného súdu a viedli v konečnom dôsledku k tomu, že do dňa doručenia sťažnosti ústavnému súdu nebola právam sťažovateľov poskytnutá ochrana právoplatným meritórnym rozhodnutím nastoľujúcim stav právnej istoty.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Sťažovatelia v petite svojej sťažnosti navrhli takéto rozhodnutie, preto ústavný súd prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov garantovaného im čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov, ich správanie počas predmetného konania a aj tú skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva.

Sťažovatelia žiadali priznať primerané finančné zadost'učinenie tak, že sťažovateľovi v 1. rade navrhli priznať sumu 3 333 € a sťažovateľovi v 2. rade sumu 2 900 €. Tento rozdiel zdôvodnili tým, že sťažovateľ v 1. rade „*si uplatňuje primerané zadost'učinenie aj po nebohej svojej matke J. K., zomrelej dňa 24.2.2006, ako jej dedič podľa osvedčenia*

o dedičstve, ktoré je súčasťou spisu súdu, keďže ona sa konečného rozhodnutia nedožila ani po viac ako 4 a ½ roku súdneho konania“.

Ústavný súd stabilne judikuje, že cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 289/09).

Svojím nálezom rozhodol ústavný súd o porušení základného práva sťažovateľa v 1. rade a sťažovateľa v 2. rade. Predmetom rozhodovania nebolo prípadné porušenie základného práva matky sťažovateľov, ktorá až do svojej smrti bola účastníčkou posudzovaného konania. Preto vzhľadom na konkretizovaný cieľ priznania primeraného finančného zadosťučinenia a vzhľadom na individuálny charakter základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, s konštatovaním porušenia ktorého je spojená možnosť priznať primerané finančné zadosťučinenie, ústavný súd neidentifikoval právne nástupníctvo sťažovateľa v 1. rade po jeho matke, ktorá bola do smrti účastníčkou konania, ako dôvod na zvýšenie priznanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia.

Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu, berúc do úvahy charakter predmetu konania, ale aj pasívny postoj sťažovateľov ku konaniu, ktorý nesvedčí o ich mimoriadnej psychickej traume vyplývajúcej z dĺžky konania, považuje za primerané priznať sťažovateľovi v 1. rade sumu 1 500 € a sťažovateľovi v 2. rade sumu 1 000 € (bod 3 a bod 4 výroku nálezu). Rozdiel ústavný súd zdôvodňuje úrovňou komunikácie sťažovateľa v 2. rade s konajúcim okresným súdom tak, ako to bolo uvedené v bode II odôvodnenia tohto nálezu.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou JUDr. M. S. Advokátka si uplatnila trovy právneho zastúpenia v celkovej sume 591 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a prípravu zastupovania a písomné podanie (sťažnosť). Oba úkony boli vykonané v roku 2009. Za spracovanie stanoviska doručeného ústavnému súdu 2. marca 2010 ústavný súd náhradu trov právneho zastúpenia nepriznal, keďže toto stanovisko nevnieslo do procesu posudzovania sťažnosti žiadne nové právne ani skutkové okolnosti. Išlo v podstate o zopakovanie argumentácie obsiahnutej v odôvodnení sťažnosti so súčasným poukazom na niektoré konkrétne pochybenia okresného súdu, ktoré však ústavnému súdu už boli známe z vyžiadaného súdneho spisu.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 695,41 € pre úkony v roku 2009), čo predstavuje po prepočte na euro za jeden úkon v roku 2009 odmenu v sume 115,90 €. K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál za dva úkony právnej pomoci, teda dvakrát po 6,95 €.

Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 20 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb.

S poukazom na výsledok konania mali podľa názoru ústavného súdu sťažovatelia nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2009 (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie – sťažnosť), preto základná sadzba tarifnej odmeny po znížení podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v tomto prípade činí 370,88 €. K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál v celkovej sume 27,80 € (štyrikrát po 6,95 €). Spolu tak priznaná náhrada trov právneho zastúpenia sťažovateľov predstavuje sumu 398,68 €.

Ústavný súd tak priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia v sume 398,68 € (bod 5 výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. marca 2010